

ARKIVYSKUPAS PRANCIŠKUS KAREVI IUS, M.I.C.

(1861-1945)

Kilo iš šviesios stambi kinink šeimos. Gim 1861 m. rugs jo 30 d. Giršin vienkiemyje, Mos džio vals iuje. Jo t vas Pranciškus (1825-1907) baig Varni kunig seminarij , bet, nejausdamas pašaukimo, ne sišventino ir grižo kininkauti. Kun. Motiejui Valan iui pad jo rinkti medžiag *Žemai i Vyskupyste*, r m knygnešius. S nus Pranas mok si Mos dyje, Paurup je ir Liepojoje. 1881.11.14 stojo Petrapilio kunig seminarij . 1882 m. buvo perkeltas ten pat Dvasin Akademij , kuri baig 1886 m. teologijos magistro laipsniu ir geguž s 17 d. šventintas kunigu, buvo paskirtas morali- n s teologijos ir liturgijos profesoriumi vietin je kunig seminarijoje. Nuo 1888 aptarnavo Samaros penki apskri i katalikus, steig Samaroje parapij , pastatydino vokie iams dvi koply ias su mokyklomis ir koply i lietuviams. Nuo 1892 m. Petrapilio šv. Kotrynos prokatedros viceklebonas ir berniuk gimnazijos kapelionas. Nuo sekan i met buvo kun. seminarijos profesorius ir inspektorius 6 metus. Po to atsisak s inspektoriaus pareig 8 metus išbuvo dvasios t vas ir profesorius. Mogilevo arkiv. grafas Šembekas j pak l garb s kanauninku, o arkiv. V. Kliu inskis 1910 m. kapitulos. Petrapilyje šalia mokymo ir sielovados gyn lietuvi bei latvi kalb teises bažny iose, reišk si lietuvi visuomeniniame gyvenime, ypa savišalpos ir labdari draugijose. 1911.VII.28 tapo Lietuvi Mokslo Draugijos nariu Vilniuje.

1913.IX.4 mirus Žemai i vysk. Gasparui Cirtautui, jo p diniu pop. šv. Pijus X 1914.11.27 paskyr kan. Karevi i . Konsekravo geg. 17 d. Petrapilio šv. Kotrynos bažny ioje arkiv. V. Kliu inskis, asistuojant vyskupams Ant. Karosui ir J. Ciepliakui, dalyvaujant Lietuvos ir vietiniams lietuviams, latviams, lenk bei rus atstovams. Gr ždamas Kaun geg. 30 d. aplank Vilniuje Lietuvi Mokslo Draugij ir kitus lietuviškuosius kult rinius židinius. Nuo pat ingresso

Kauno katedr (geg. 31) vyskupijos virš n je m ryšk ti aiškus persilaužimas lietuvišk orientacij . Iškilmi kalbose vyskupas pakartotinai pabr ž lietuvišk j mokslo, spaudos, aukl jimo, visuomenini židini bei samb ri svarb ir žad jo juos remti. Prie nau-

jojo vyskupo lietuvi kalba sipilietino katedroje, vyskupo r muose, viešuose kunig susirinkimuose ir tvirt jo parapijose. Kapitulos nariais daugumoje tapo lietuviai. Kun. A. Dambrausk - Jakšt , v liau pirm j Lietuvi Katalik Mokslo akademik ir ilgamet Akademijos pirminink , pak l tiesiog kapitulos prelatas.

Nepaisydamas sunki kli i vysk. Karevi ius sutapo su tauta. Vietini lenk skundžiamas, asmeniškai teisinosi šv. Pijui X. Gr ž damas iš Romos sustojo pasigydyti Vokietijoje, kur užklupo karas. Per Šveicarij , Rom , Konstantinopol ir Odes sugr žo Kaun , bet rusai neleido ia gyventi. Persik l s Panev ž , lank parapijas. D l tempto darbo nusilpus sveikatai, gydytojai pasiunt j Kaukaz sustipr ti. Tuo tarpu vokie iams už mus Lietuv , skubiai per Švedij ir Vokietij gr žo Kaun . Vokie i spaudžiamas, kad paklust j norams, vyskupas atsak : « Galite mane išstremti, galite sušaudyti, bet negalite man s priversti elgtis prieš s žin ». Prieš vokie ius gyn lietuvi teises, energingai palaik Tautos Tarybos žygius Lietuvos nepriklausomyb s reikalu. Jo 1918 m. kelion Vokietij ir diplomatiniai pokalbiai su žymiaisiais vokie i politika is — Erzbergeriu, Hertlingu, vyriausio štabo vadais Hindenburgu, Ludendorfu — vokie i valdži palankiau nuteik už Lietuvos nepriklausomyb . Siekdino pirmuosius kariuomen s pulkus, šventino Karo Mokykl , dalyvavo Steigiamojo Seimo atidaryme. Savanoriai k r jai j pak l garb s narius. Visuomen jo asmenyje pripažino ir valstyb s vyr .

Milijonin Žemai i vyskupij vysk. Karevi ius vald 12 met . Per metus aplankydamo apie 90 parapij . Pašventino 39 naujas bažny ias, suteik apie pusei milijono tikin i j Sutvirtinimo sakrament . Šalia grynai religinio gyvenimo ypatingai r pinosi švietimu, spauda, draugijomis, blaivybe ; vienodino giedojim , ved bendr katekizm . Jau nuo 1914 m., iš Apaštal Sosto gav s pritarim , r pinosi, kad gudiškoje Breslaujos srityje tikintieji tur t savos spaudos, kad sielovada vykt gimt ja klalba. Už tai dar 1922 m. vasario m n. lenkiškasis Vilniaus «seimas» vyskupui priekaištavo.

Vysk. Karevi ius 1918 m. r m kun. prof. dr. Jurgio Matulai io, M.I.C., kandidat r Vilniaus vyskupas ; 1919 m. savo pagelbininku išsir pino mokslo žmog vysk. J. Skvireck , v liau pirm j Liet. Kat. Mokslo Akademijos pirminink . Mielai puosel jo išsilaisvinusioje tautoje vienuolij atžalas. Susitar s su Vilniaus vyskupu J. Matulai iu, Marijon Generolu, iš Š. Amerikos 1921 m. parsikviet kun. prof. dr. Pran B , M.I.C. ir paskyr diecezijos akademiniai studij sekretoriumi. Kun. B ys netrukus paruoš Teologijos-Filosofijos fakulteto planus. Prieš tai tais paiais metais pas vysk.

P. Karevi i apie 30 katalik mokslo žmoni ilgai svarst Lietuvos Katalik Universiteto steigtinum . Vyskupas savo diecezijos kun. Broni Bumš su seiniškiu kun. Pranu Garmumi išleido Amerik universitetui auk rinkti. Gana greitai surinko virš 40.000 doleri , daugiausiai Lietuvos Laisv s paskolos lakštais, kuriuos aukotojai dovanajo. Kompromisiniu keliu steigus Lietuvos universitete mi- n t Teologijos-Filosofijos fakultet , katališkojo univ. steigimas tuo tarpu buvo atid tas. Surinktos aukos atiteko Lietuvi Kata- lik Mokslo Akademijai, kurios steigiamasis susirinkimas vyko 1922.X.22 vyskupo r muose.

Vysk. Karevi ius padar pirmus žygius Lietuvos bažnytinei provincijai kurti. Sudarant nauj bažnytyn vadovyb , savo viet užleido (1926.11.22) jaunesniam p diniui. 1926.III.23 pakeltas titulinu Skitopolio arkivyskupu, IV.24 atsiseikin s su vyskupija, stojo marijon vienuolij ir apsigyveno Marijampol je. ia 1926.

VII.9 padar pirmuosius žadus, o 1929.VII.9 amžinuosius. Arkivy- skupas — vienuolis dirbo didžiul s parapijos sielovadoje, dvasiškai ir mokslu patarnavo marijonams, vienuol ms seserims. Buvo vyriausias marijon rašt cenzorius, kanoniškas vizitatorius. Raš *Draugijoje, Vadove, Sargyboje, Šaltinyje, Lietuvyje, Tiesos Kelyje*. Rankraštyje paliko pla ius atsiminimus.

Arkiv. Karevi ius buvo vienas iš stipriausi lietuvi teolog , neeilinio žvalgumo ir stropumo teologini rašt kritikas, nors išsamias kritiškas pastabas teikdavo tik patiems autoriams. — Pagarba ir meil artimui jame reišk si evangeliškai; gyvu tik jimu ir uolumu buvo tikras Dievo žmogus (*homo Dei*); giliu mokslu ir paži r platumu — humanistas geriausia žodžio prasme; pagaliau veiklia vargdieni ir nelaiming j parama — nuoseklus krikš io- nis. Savo pinigines pajamas išdalindavo labdarybei. Mir 1945.V. 30 Marijampol je. Palaidotas Kauno arkikatedroje, kaip 39-tas ir paskutinis Žemai i vyskupijos ganytojas.

Kaikurie Arkivyskupo straipsniai

1. *Kunigas Pranciškus Lomsargis*, Tiesos Kelias, 1926, 10 nr., 173-178 psl.
2. *Mirusi j be krikšto k diki likimo klausimu*, Ten pat, 1927, 12 nr., 737-738 psl.
3. *sid m tinais kunigams klausimais. Klebonams, nuod mklau- siams sid m tini kanonai*, Ten pat, 1928, 2 nr., 72-79 psl.
4. 1928 met *Lietuvio* 5-9 numeriuose pla iai paraš apie Pe- trapilio lietuvi kolonij ir jos santykius su Mogilevo arki- vyskupais.

5. *Objektyvi tiesa pamoksluose*, Tiesos Kelias, 1929, 1 nr., 14-22 psl. ; 2 nr., 105-112 psl. ; 4 nr., 204-215 psl. ; 9 nr., 129-141 psl.

Bibliografija. Nauja srov m s bažnytiniuose santykiuose, Vadovas, 1914, 71 nr., 203-205 psl. — A. Dambrauskas, *Jo Malonyb naujas Žemai i vyskupas Pranciškus Karevi ius*, Kaunas, 1914. — A. Jakšt as, *Arkivyskupui Pranciškui Karevi iui 70 met sulaukus*, Tiesos Kelias, 1931, 12 nr., 689-693 psl. — A. Jakšt as ir J. Stakauskas, *Arkivyskupas P. Karevi ius*, Kaunas, 1936. — K. Zajankauskas, *Arkivyskupas Pranciškus Karevi ius M.I.C.*, Marijampol , 1936. — L. Gižinskas, *Lietuvos atgimimo atbaig jas Bažny ioje a. a. P. Karevi ius*, T v Kelias, 1950, 6 ir 7 nr. — S. Matulis M.I.C., *P. Karevi ius, arkivyskupas*, Lietuvi Encikl., Xt., 539-40 psl. — K. J. L(aukaitis), *Jo Ekscelencija Žemai i Vyskupas Pranciškus Karevi ius*, Spindulys, 1914, 6 nr., 81-82 psl. — J. Ž(vilbutis = Prunksis), *Kaip gyvena paskutinis Žemai i Vyskupas*, XX Amžius, 1936, 81 nr.

S. Matulis, M.I.C.

Roma